

Dr hab. Mariusz Jerzy Golecki, prof. UŁ
Katedra Teorii i Filozofii Prawa
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Łódzki

**Recenzja rozprawy doktorskiej
Pana magistra Piotra Pałki
pt. „*Compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej”
Olsztyn, 2020, maszynopis 280 stron**

1. Wprowadzenie

Na podstawie art. 30 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz.U. z 2017 r. poz. 1789) w związku z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. przepisy wprowadzające ustawę- prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 poz 1669 z zm.) oraz uchwały nr 41/2020/RD Rady Naukowej Dyscypliny nauki prawne Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 czerwca 2020 r., która powołała mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim, niniejszym przedkładam recenzję rozprawy doktorskiej Pana magistra Piotra Pałki pt. „*Compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej”.

2. Przedmiot i temat pracy

Przedmiot recenzowanej rozprawy stanowi przedstawienie instytucji *compliance* w sektorze spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych oraz banków spółdzielczych. Problem instytucji *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej stanowi istotne zagadnienie, pozostając w ścisłym związku z procesem zapewnienia zgodności działalności sektora z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi, a także standardami rynkowymi. Zagadnienie to zasługuje w rzeczywistości na uwagę i odrębne opracowanie monograficzne, czemu przynajmniej do pewnego stopnia czyni zadość recenzowana rozprawa. Przedmiot rozprawy oceniam jako istotny zarówno z punktu widzenia teoretycznego jak również ze względu na praktyczne uwarunkowania działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych oraz banków spółdzielczych.

W ogólnym ujęciu problematyka zapewnienia zgodności w odniesieniu do działalności instytucji finansowych stanowi od pewnego czasu przedmiot licznych opracowań zarówno w literaturze krajowej jak i zagranicznej. Niemniej jednak problematyka *compliance* w odniesieniu do działalności spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych oraz banków spółdzielczych stanowi zagadnienie, które z pewnością w literaturze nie zostało dotychczas opracowane w stopniu satysfakcjonującym. Jest ono tymczasem istotne zarówno z praktycznego punktu widzenia jak również stanowi obiecujący obszar badań teoretycznych z zakresu prawoznawstwa czy teorii zarządzania. O ile bowiem problematyka zgodności w literaturze zarówno krajowej jak i zagranicznej doczekała się już stosunkowo wielu opracowań w zakresie bankowości komercyjnej (por. w literaturze zagranicznej mn.: Baldwin R., Hutter B., Rothstein H. (2000); *Risk Regulation, Management and Compliance*, LSE, London (2004); The *compliance* function in banks. *Journal of Financial Regulation and compliance*, 12(3), 216-224; Singh, D. (2005). Basel Committee on Banking Supervision: *Compliance and the compliance* function in banks. *Journal of Banking Regulation*, 6(4), 298-300, Misha, E. (2016). The *compliance* function in banks and the need for increasing and strengthening its role - lessons learned from practice. *European Journal of Sustainable Development*, 5(2), 171-180, oraz krajowej: Zapadka P., Ryzyko prawne w działalności banków komercyjnych - wybrane zagadnienia, *Prawo Bankowe* 2007; Braun T., Charakterystyka zadań i normy tworzone przez funkcję *compliance* w bankowości - wyzwania rynków regulowanych [w:] Krytyka prawa. Niezależne studia nad prawem, Red. i wstęp Jolanta Jabłońska-Bonca, Małgorzata Skórzewska-Amberg, t. 6, Warszawa 2014; Braun T., Unormowania *compliance* w korporacjach, Warszawa 2017, , nr 3; Paluchniak C., Definicja ryzyka prawnego w bankowości oraz krytyczna ocena rekomendacji H Komisji Nadzoru Finansowego, *Nauki o Finansach* 2015, nr 3), o tyle w odniesieniu do banków spółdzielczych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych stanowi wciąż nowe zagadnienie, a opracowania w tym zakresie są stosunkowo nieliczne (por. np.; Żółtkowski W. Zarządzanie ryzykiem we współczesnej bankowości spółdzielczej, w: Szelańska, A. (red.), *Współczesna bankowość spółdzielcza*, s. 223-242, CeDeWu, Warszawa 2012; Rajewski K., Jak daleko powinno sięgać *compliance* - czy powinno pełnić funkcję doradczą czy kontrolną. Kilka uwag z branży finansowej, *Dodatek specjalny do Monitora Prawniczego* 23/2013, s. 26-28,). Tym samym należy stwierdzić, że cel recenzowanej rozprawy, sprecyzowany jako

przedstawienie specyfiki instytucji *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej należy ocenić pozytywnie.

Ponadto należy zauważyć, że recenzowana rozprawa wypełnia pewną lukę w literaturze, co upoważnia do stwierdzenia, iż tematyka pracy jest w istocie oryginalna, by nie powiedzieć nowatorska.

Doktorant stawia tezę o zasadniczej różnicy pomiędzy systemem zgodności odnoszącym się do bankowości spółdzielczej oraz kas oszczędnościowo-kredytowych, a bankowości komercyjnej, stwierdzając na str. 52, że: „(c)hoć zatem podobny jest zakres pojęcia *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej oraz bankowości komercyjnej, to treściowo zakres *compliance* w sektorze banków spółdzielczych i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych różni się od sektora banków komercyjnych.”

Zdaniem Doktoranta różnica pomiędzy zgodnością w odniesieniu do banków komercyjnych a zgodnością w odniesieniu do banków spółdzielczych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych polega na tym, że ani spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe ani banki spółdzielcze nie podlegają tak rozbudowanym regulacji w obszarze *compliance*, a regulacje obowiązujące w tym zakresie mogą być stosowane z uwzględnieniem zasady proporcjonalności, dopuszczającej rozwiązania, które w sektorze banków komercyjnych pozostają zakazane. jak np. zakaz łączenia komórek do spraw zgodności z innymi komórkami organizacyjnymi, funkcjami i stanowiskami w banku. Tym samym zastosowanie tej zasady kształtuje model *compliance* wdrożony w bankach spółdzielczych oraz spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych.

Co do zasady z takim podejściem należy się zgodzić. Pogląd, zgodnie z którym system *compliance* banków spółdzielczych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych dostosowany jest do ich charakteru działalności w tym sensie, że możliwe jest zmniejszenie niektórych wymogów w przypadku, gdyby ich wdrożenie wiązało się z nadmiernym rozbudowaniem struktur i wewnętrznych procedur, a tym samym nieproporcjonalnym wzrostem kosztów operacyjnych działalności, uznać należy za trafny. Tym samym wyodrębnienie przedmiotu rozprawy jest właściwe, gdyż w rzeczywistości, pomimo pewnych różnic omówionych w rozdziale 5 rozprawy, podstawowe wyzwania, modele, sposoby organizowania działalności w tym zakresie są wspólne dla tzw. spółdzielczości finansowej, na którą oprócz banków i zrzeszeń banków spółdzielczych, składają się także SKOKi oraz ich zrzeszenia.

Jak trafnie zauważa Doktorant, Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz banki spółdzielcze są przede wszystkim spółdzielniami w rozumieniu przepisu art. 1 § 1 pr. spółdz., a co za tym idzie istotną ich cechą jest to, że stanowią one dobrowolne zrzeszenia nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, prowadzące wspólną działalność gospodarczą w interesie swoich członków. Ten rys ich działalności pozwala na wyodrębnienie spółdzielczości finansowej, przeciwstawionej bankom komercyjnym. Nie budzi zatem wątpliwości fakt, że tak zdefiniowany przedmiot badań stanowi wciąż ważny i aktualny problem zarówno na płaszczyźnie teoretycznej jak i dogmatycznej.

Praca nie ma przy tym jedynie charakteru sprawozdawczego, ale zawiera także omówienie wyników przeprowadzonych samodzielnie badań nad skutecznością systemu nadzoru w omawianym zakresie. Tym samym należy pozytywnie ocenić zarówno wybór przedmiotu badań jak również sposób sformułowania tematu rozprawy.

Wątpliwości budzi natomiast sformułowanie tytułu pracy. Uważam, że trafniejsze byłoby określenie zagadnienia *compliance* w języku polskim, jako problematyki zgodności. Termin ten jest już na tyle rozpoznawalny, że dalsze posługiwanie się nim w wersji anglojęzycznej nie wydaje się do końca uzasadnione. Jednocześnie uwaga ta ma charakter polemiczny, gdyż szereg opracowań z tego zakresu rzeczywiście terminem *compliance* nadal się posługuje.

Podobnie krytycznie oceniam posługiwanie się przez Doktoranta terminem „sektor polskiej spółdzielczości finansowej”. Jest to również kalka językowa. Co prawda pojęcie to jest stosowane w języku angielskim (*financial cooperatives*), to w zasadzie nie występuje ono w polskiej literaturze przedmiotu. Stąd też bezpieczniejszym rozwiązaniem byłoby moim zdaniem **odniesienie się do** bankowości spółdzielczej oraz SKOK-ów, gdyż termin „sektor polskiej spółdzielczości finansowej” ma konotacje *stricte* ekonomiczne, w sensie prawnym przedmiot rozprawy stanowi zaś organizacja systemu i praktyki zapewnienia zgodności w bankach spółdzielczych, SKOK-ach oraz ich stowarzyszeniach, nie zaś „sektorze polskiej spółdzielczości finansowej”.

Jednocześnie o ile sam sposób sformułowanie tytułu rozprawy wiąże się z przedstawionymi powyżej uwagami, to sam przedmiot badań nie budzi większych wątpliwości. W moim przekonaniu zasadne jest bowiem kryterium podziału na banki komercyjne i spółdzielcze oraz SKOKi. Wynika to z samego charakteru ich działalności

oraz struktury organizacyjnej, ale także przyjętych standardów i regulacji, zarówno tych o charakterze *soft law* jak i *hard law*. Należy bowiem zauważyć, że działalność banków spółdzielczych oraz SKOK-ów stawia przed funkcjonującym w nich systemem zgodności daleko idące wymagania. Wymagania te w przeciwieństwie do banków komercyjnych, mogą być realizowane w oparciu o zasadę proporcjonalności. Tym samym są one co do zasady nieco mniejsze niż w przypadku banku komercyjnego. Sam charakter bankowości spółdzielczej oraz SKOK-ów jako instytucji zorganizowanych wokół wspólnoty lokalnej, gdzie relacje oparte są na szczególnym zaufaniu, a zakres działalności jest zazwyczaj znacznie mniejszy, niż ma to miejsce w przypadku banków komercyjnych, dodatkowo stawia swoiste wyzwania przed organami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem zgodności w tych instytucjach.

Temat pracy, przy uwzględnieniu powyższych uwag krytycznych, należy zatem ocenić jako istotny, interesujący, a nawet nowatorski. Konkludując, zarówno wybór tematu jak i przedmiotu rozprawy należy co do zasady ocenić pozytywnie. Ponadto przedstawione we wstępie recenzowanej rozprawy uzasadnienie wyboru tematu jak również zarys przedmiotu badań zawierają przekonującą, choć dość skondensowaną argumentację.

3. Przyjęta metoda badawcza

We wstępie rozprawy Doktorant deklaruje (por. s. 14), że będzie posługiwał się metodą dogmatyczną i komparatystyczną. Jednocześnie wyraża przekonanie, że metoda badawcza zastosowana w pracy to przede wszystkim metoda dogmatyczna.

Należy zgodzić się z tym stwierdzeniem, w rzeczywistości praca dotyczy rekonstrukcji regulacji prawnych oraz zaleceń i rekomendacji stanowiących normatywne otoczenie banków spółdzielczych oraz SKOK-ów. Niewątpliwie metoda dogmatyczna dominuje w rozdziale III, IV i V recenzowanej rozprawy. W rozdziale I Doktorant posługuje się pomocniczo także metodą komparatystyczną oraz historyczną.

Przedstawiając we wstępie założenia metodologiczne prezentowanej rozprawy Doktorant zauważa, że instytucja *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości powinna być analizowana w konfrontacji z zasadami *compliance* stosowanymi w bankowości komercyjnej, a tym samym uzasadnione było także stosowanie w pracy metody komparatystycznej w celu ustalenia podobieństw i różnic w instytucji

compliance w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej oraz instytucji *compliance* w bankowości komercyjnej. Jednocześnie zauważa on, że „w pracy celowo nie zawarto osobnego rozdziału poświęconego analizie prawnoporównawczej, gdyż w każdym z rozdziałów konieczne stało się odniesienie do rozwiązań z bankowości komercyjnej”.

Kwestia doboru metody badawczej wymaga pewnego wyjaśnienia. W moim przekonaniu Doktorant w sposób nieprawidłowy posługuje się w pojęciem „metoda komparatystyczna”. Metoda komparatystyczna w prawoznawstwie odnosi się bowiem do porównania podobnych instytucji prawnych lub norm prawnych, czy też formantów prawnych, w zależności od przyjęcia określonej metodologii komparatystycznej, w odniesieniu do różnych systemów czy też kultur prawnych. Jest to do pewnego stopnia odwrotność tego, co w większości recenzowanej pracy czyni Doktorant. W praktyce taka właściwie pojęta i właściwie nazwana komparatystyka ogranicza się do rozdziału pierwszego recenzowanej rozprawy, gdzie Autor analizuje model *compliance* w ujęciu anglosaskim i kontynentalnym.

Z drugiej strony metoda określona przez Doktoranta jako „analiza prawno-porównawcza”, bądź też komparatystyczna w rzeczywistości za N. Komesarem powinna zostać określona jako komparatystyka instytucjonalna (por. N. Komesar, „Imperfect Alternatives. Choosing Institutions in Law, Economics and Public Policy”, Chicago 1994). Komparatystyka instytucjonalna, w przeciwieństwie do komparatystyki prawniczej, koncentruje się na porównaniu alternatywnych instytucji funkcjonujących w ramach tego samego systemu prawnego. Przykładem takiej komparatystyki może być np. ADR i sądowe rozstrzygnięcie sporów w polskim systemie prawa.

Deklarowana w pracy metoda komparatystyczna nie jest zatem niestety dobrze przedstawiona pod względem założeń, a szereg obserwacji Autora w tym zakresie opartych jest bardziej na intuicji, niż analizie ustaleń dostępnych w literaturze z zakresu metodologii nauk prawnych, czy szerzej społecznych.

Niemniej jednak nieporozumienia wynikające z dość powierzchownego potraktowania rozważań metodologicznych nie rzutują w znacznym stopniu na sposób rozwiązania problemu badawczego, mając w istocie rzeczy charakter semantyczny. W konkluzji należy zatem stwierdzić, że zastosowana w pracy metoda komparatystyki instytucjonalnej jest prawidłowa i ostatecznie Doktorant przy pomocy tej metody dowodzi postawionej w pracy tezy, zgodnie z którą zasada proporcjonalności istotnie wpływa na praktykę *compliance*, a spółdzielczy bądź komercyjny charakter instytucji

w znacznym stopniu determinować powinien treść wymogów i standardów. Teza ta nie jest oczywista, a dla jej dowiedzenia Autor przedstawia rzetelną analizę praktyki oraz norm z zakresu zgodności, koncentrując się oczywiście na bankowości spółdzielczej i SKOK-ach, ale konfrontując poczynione ustalenia z charakterystycznymi cechami *compliance* w zakresie bankowości komercyjnej.

Pewnym mankamentem pracy może być brak omówienia znaczenia oraz aktualności problematyki *compliance* w sektorze bankowości spółdzielczej na tle rozwiązań obcych. W szczególności należy zauważyć, że przedmiot badań podlega regulacji prawa UE. Byłoby zatem wskazane, żeby przedstawić przynajmniej kilka przykładów dotyczących problematyki *compliance* przyjętych w innych europejskich systemach regulacyjnych nawet w sytuacji, gdy Autor *expressis verbis* ograniczył w samym tytule przedmiot badań do polskiej spółdzielczości finansowej. Mankament ten nie rzutuje jednak na ocenę przyjętej w pracy metody badawczej, którą należy ocenić pozytywnie.

4. Ocena realizacji założeń i celów badawczych

Doktorant stawia tezę, zgodnie z którą specyfika instytucji *compliance* w polskim sektorze spółdzielczości finansowej wyraża się w tym, że model *compliance* powinien uwzględniać odrębność polskiej spółdzielczości finansowej. W szczególności dotyczy to charakteru prawnego podmiotów tego sektora, spółdzielczych kas oszczędnościowych oraz banków spółdzielczych będących przede wszystkim spółdzielniami, od krajowej bankowości komercyjnej.

Zgodnie z deklaracją Doktoranta cel pracy stanowi zatem udowodnienie tezy, zgodnie z którą zasada proporcjonalności powinna znaleźć zastosowanie w aktach prawnych oraz rekomendacjach nadzorczych, nieregulujących funkcjonowania komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za zapewnienie zgodności. Jeżeli natomiast zasada proporcjonalności będzie determinować wyłącznie zasady funkcjonowania komórki *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej, doprowadzi to do niedopasowania modelu *compliance* do obowiązujących i zmieniających się przepisów prawa oraz rekomendacji nadzorczych, prowadząc do podejmowania nieefektywnych działań na rzecz ograniczania ryzyka braku zgodności w tym sektorze.

Ponadto zamierza on zrealizować bardziej odległy i ogólny cel polegający na wykazaniu, że proces *compliance* stanowi co do zasady proces stosowania się do

prawa, niemniej jednak może także wpływać zwrotnie na proces tworzenia prawa, gdyż „skoro celem funkcji do spraw zgodności, świetle przepisów prawa oraz rekomendacji nadzorczych, które poddano analizie w rozdziale trzecim oraz piątym niniejszej pracy, jest identyfikowanie, ocena, kontrola, monitorowanie oraz raportowanie w zakresie ryzyka braku zgodności z przepisami prawa, regulacjami prawa oraz standardami rynkowymi, to proces ten mieści się w procesie stosowania się do prawa”. Teza ta jest prawidłowa, natomiast jej uzasadnienie mogłoby być bardziej klarowane, o czym w szczególności zdecydowała dość niefortunna konstrukcja recenzowanej rozprawy.

Realizacja tak zarysowanych celów badawczych wymagała od Doktoranta odpowiedzi na konkretne pytania, rozwinięte w dwóch częściach pracy. W części pierwszej, obejmującej rozdział I i II opisuje On genezę instytucji *compliance*. Przedstawia dwa różne rozumienia zgodności, jedno przyjęte w prawie anglosaskim, oraz odmienne w prawie kontynentalnym. Następnie omawia wpływ ustawy regulującej praktyki finansowe i ład korporacyjny Sarbanes – Oxley Act of 2002 (SOX) na rozwój instytucji *compliance*, zwracając uwagę na sekcję 404 SOX, zgodnie z którą przedsiębiorstwa co roku muszą dokonywać analizy i oceny efektywności swoich systemów kontroli wewnętrznej. Rozdział drugi zawiera pogłębioną analizę modeli *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej. Obejmuje ona kwestię umiejscowienia komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za zapewnienie zgodności w strukturze organizacyjnej krajowej spółdzielni finansowej. Rozdział ten zawiera także dogmatyczną analizę aktualnie obowiązujących przepisów prawa oraz rekomendacji nadzorczych dotyczących sektora polskiej spółdzielczości finansowej. Zawarta w tym rozdziale analiza prowadzi Doktoranta do przyjęcia tezy, zgodnie z którą polski system *compliance* w sektorze bankowości spółdzielczej oraz SKOK-ów charakteryzuje hybrydowy model *compliance*. Model ten charakteryzuje się zdaniem Doktoranta tym, że część zadań związanych z zarządzaniem ryzykiem braku zgodności, delegowana może być na jednostki biznesowe i operacyjne oraz szeregowych pracowników. Tym samym zadania z zakresu *compliance* nie są realizowane jedynie w ramach dedykowanej komórki organizacyjnej, jak ma to miejsce w modelu scentralizowanym. Rozdział trzeci przedstawia *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej w ujęciu przedmiotowym, koncentrując się na wpływie zasad na zakres funkcjonowania komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za zapewnienie zgodności.

Rozdział czwarty pracy, poświęcony został zaś analizie praktyki *compliance* w ujęciu podmiotowym. Analiza ta została przeprowadzona w zakresie cech oraz kompetencji, jakie powinna posiadać ta komórka, aby mogła realizować zadania z zakresu zarządzania ryzykiem braku zgodności. Przeprowadzone badanie polegało zatem zgodnie z założeniami metodologicznymi przyjętymi w pracy (komparatystyka instytucjonalna) przede wszystkim na porównaniu poziomu niezależności komórki *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej z poziomem niezależności tej komórki w sektorze bankowości komercyjnej. W rozdziale tym Doktorant zbadał możliwość przyznania pracownikom komórki organizacyjnej odpowiedzialnej za zapewnienie zgodności szczególnego rodzaju immunitetu nadzorczego („*legal protection for supervisors*”).

Rozdział piąty zawiera natomiast analizę różnic w zakresie zasad *compliance* w odniesieniu do różnych instytucji: banków spółdzielczych ich zrzeszeń, a także SKOK-ów oraz ich zrzeszeń. W tej części pracy Autor skutecznie dowodzi, że funkcja zgodności jest odmienna w odniesieniu do komórki organizacyjnej do spraw zapewnienia zgodności w różnych instytucjach szczebla podstawowego. Dotyczy to uprawnień oraz obowiązków pracowników tych komórek z uwagi na inne cele, jakie one realizują, w zależności od danej formy prawnej zrzeszenia.

Ostatecznie Doktorant udowodnił że szczególny sposób funkcjonowania instytucji *compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej wynika z odrębności tego sektora od bankowości komercyjnej. Odmienność ta nie ma jedynie charakteru faktycznego, bowiem znajduje swoje odzwierciedlenie w praktyce regulacyjnej oraz treści norm prawnych, bowiem ustawodawca oraz Komisja Nadzoru Finansowego podejmują próby dostosowania przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz prawa miękkiego z zakresu *compliance* do charakteru prawnego oraz wielkości podmiotów z sektora spółdzielczości finansowej, a więc przy zastosowaniu zasady proporcjonalności. Tezy tej Doktorant dowodzi analizując w rozdziale III poszczególne rekomendacje oraz normy wyznaczające punkt odniesienia dla wymogów w zakresie zgodności, a także w rozdziale IV i V, badając je od strony podmiotowej oraz w odniesieniu do zróżnicowania formy prawnej ich działalności.

Zakończenie rozprawy nie poprzestaje na podsumowaniu dokonanych w ramach pracy ustaleń, zawierając zarówno podsumowanie dokonanych ustaleń jak również proponowane na przyszłość kierunki rozwoju regulacji w zakresie zgodności,

tym samym pracę wieńcząc wnioski końcowe, uwzględniające zarówno ustalenia *de lege lata* jak również postulaty *de lege ferenda*.

W moim przekonaniu dokonany przez pana magistra Piotra Palkę wybór metod badawczych umożliwił mu przeprowadzenie analizy zakresu podmiotowego oraz przedmiotowego norm i praktyk dotyczących zgodności, a tym samym odpowiedź na pytanie o swoiste cechy *compliance* spółdzielczego sektora finansowego, co uznaję za realizację założonego celu badawczego.

Wszystkie postawione przez niego pytania badawcze zostały we właściwy sposób zaadresowane, a ostateczne konkluzje tej pracy zachęcają do rozwinięcia badań nad problematyką zgodności zarówno w odniesieniu do banków spółdzielczych, jak i SKOK-ów. Na pozytywną ocenę zasługuje także przeprowadzenie zestawienia cech charakterystycznych *compliance* w odniesieniu do bankowości komercyjnej i spółdzielczej. Świadczy to o zdolności do samodzielnego prowadzenia badań w zakresie prawoznawstwa. Tym samym należy uznać, że sposób zrealizowania założonych w recenzowanej rozprawie założeń oraz celów badawczych zasługuje na pozytywną ocenę.

5. Konstrukcja i strona formalna pracy

Recenzowana rozprawa składa się z wykazu skrótów, wstępu, pięciu rozdziałów, wniosków końcowych, wykazów; aktów źródłowych, orzeczeń, literatury, raportów i stanowisk, najważniejszych stron internetowych oraz aneksu obejmującego zestawienie źródeł regulacji wewnętrznych w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej. Wnioski końcowe podzielone zostały na wnioski *de lege lata* oraz *de lege ferenda*.

Praca liczy 280 stron i zawiera 792 przypisy, posiada zatem rozbudowany aparat krytyczny. Należy zważyć, że Autor wykorzystał pokaźną bazę źródeł obejmującą zarówno prawo krajowe (konstytucja RP oraz 54 ustawy i 10 rozporządzeń, 24 rekomendacje KNF, 3 orzeczenia TK, 30 orzeczeń SN, 1 orzeczenie SA, 1 orzeczenie SO, 3 orzeczenia NSA), jak i prawo UE (TFUE, 11 rozporządzeń, 12 dyrektyw, 5 orzeczeń TSUE, 6 rekomendacji EBA), 2 umowy międzynarodowe, a także orzeczenie niemieckiego FTK. Bibliografia obejmuje 473 pozycje literatury oraz 15 raportów i stanowisk. Baza źródłowa jest zatem wystarczająca i umożliwia rzetelne

przedstawienie omawianych zagadnień. Badania prowadzone były także przy wykorzystaniu obszernej literatury.

Autor rezygnuje jednak z podsumowania poszczególnych rozdziałów, co z pewnością ułatwiłoby śledzenie wywodu. Nie jest ona dziełem nadmiernie obszernym czy też kompleksowym, niemniej jednak niektóre treści mogłyby zostać lepiej uporządkowane. Dużym mankamentem pracy pozostaje brak wyodrębnionego rozdziału zawierającego omówienie różnych modeli *compliance* (anglosaskiego i kontynentalnego) na tle konkretnych regulacji państw obcych. Praca zawiera szereg aluzji o charakterze komparatystycznym, brak w niej jednak uporządkowanej analizy prawoporównawczej, co niewątpliwie pomogłoby w wyeksponowaniu kwestii zawartych w rozdziale pierwszym. Nie ułatwia to lektury pracy, gdyż wątki te nie są dobrze uporządkowane i przeplatają się sprawiając momentami wrażenie zbyt spontanicznego wywodu o charakterze nieomalże anegdotycznym. Jednocześnie rozprawa zawiera szereg definicji i wyjaśnień używanych w niej specyficznych terminów, co stanowi oczywistą jej zaletę.

Ogólne rzecz biorąc konstrukcja pracy, pozwoliła na rozwinięcie oraz wyeksponowanie istotnych ustaleń badawczych objętych tematem. Niemniej jednak nie jest w moim przekonaniu zrozumiałe omówienie zagadnienia charakterystycznych cech *compliance* w odniesieniu do banków spółdzielczych, SKOK-ów i ich zrzeczeń dopiero w rozdziale piątym. Zagadnienia te powinny raczej zostać umieszczone w rozdziale trzecim, po omówieniu modeli *compliance* w spółdzielczości finansowej. Niefortunny jest także sam tytuł rozdziału piątego, brzmiący: „*Compliance* w polskich spółdzielniach finansowych szczebla podstawowego i ich zrzeczeniach”. Pojęcie spółdzielni finansowej jest w moim przekonaniu błędne, nie jasne, a nawet mylące. Wydaje się, że rozdział ten zawiera także zbyt pobieżne omówienie charakterystycznych cech różnych instytucji składających się na spółdzielczość finansową, choć i ten termin także wydaje mi się nie do końca trafiony. Wydaje się, że dokonanie rekonstrukcji modelu *compliance* powinno zostać skonfrontowane z przedstawionymi w rozdziale piątym ustaleniami, w przeciwnym bowiem razie Doktorant w istocie koncentruje się na rekonstrukcji praktyki oraz regulacji wspólnych dla banków spółdzielczych oraz SKOK-ów nie poddając głębszej analizie występujących w jej ramach różnic przez cztery kolejne rozdziały. Prowadzi to do niezręcznej sytuacji, gdy fundamentalna dla pracy teza badawcza o tym, że „skoro celem funkcji do spraw zgodności, świetle przepisów prawa oraz rekomendacji

nadzorczych, które poddano analizie w rozdziale trzecim oraz piątym niniejszej pracy, jest identyfikowanie, ocena, kontrola, monitorowanie oraz raportowanie w zakresie ryzyka braku zgodności z przepisami prawa, regulacjami prawa oraz standardami rynkowymi, to proces ten mieści się w procesie stosowania się do prawa”, sformułowana została dopiero na stronie 208. Co prawda zagadnienie to Autor rozstrzygnął już na stronach 11-12, a zatem jeszcze we wstępie, to jednak nie przeprowadził w tym zakresie bardziej gruntownej prezentacji stawianej hipotezy badawczej.

Pomimo przedstawionych powyżej uwag krytycznych, ocenę struktury recenzowanej rozprawy ocenić należy jako poprawną. Należy także stwierdzić, że tytuł pracy co do zasady nie odbiega od zawartej treści zawartej w pracy. Doktorant zastosował schemat oparty o przedstawianie w dwóch pierwszych rozdziałach genezy oraz modeli *compliance*, charakteryzując i uszczegóławiając analizowane następnie w odniesieniu do banków spółdzielczych oraz SKOK-ów regulacje oraz praktyki w zakresie zgodności w ujęciu przedmiotowym, a następnie podmiotowym. Jednocześnie Autor we właściwy sposób posłużył się narzędziami redakcyjnymi, pozwalającymi na uporządkowanie złożonej treści wywodu, wśród których wymienić należy stosowanie dobrze dobranych i adekwatnych w stosunku do omawianych treści śródtytułów w poszczególnych rozdziałach. Niestety brakuje umieszczonego po każdym rozdziale syntetycznego podsumowania.

W konkluzji konstrukcję i stronę formalną pracy ocenić należy zatem pozytywnie. Wywód co do zasady pozostaje czytelny, nie jest jednak pozbawiony zbędnych aluzji. W niektórych przypadkach przypisy są nadmiernie rozbudowane, co utrudnia zrozumienie argumentacji (np. str. 8-12, 23,25-26, 74, 82,97-98,155-156). Niemniej jednak strona formalna nie zawiera poważniejszych błędów, umożliwiając stosunkowo klarowne przedstawienie wyników poczynionych ustaleń.

6. Ocena końcowa

Recenzowana rozprawa doktorska zasługuje na pozytywną ocenę. Pan magister Piotr Pałka wykazał się adekwatną wiedzą prawniczą z zakresu prawa finansowego uzupełnioną znajomością badanych pojęć prawniczych w prawie polskim, prawie UE, a także międzynarodowym. Doktorant wykazał się w szczególności umiejętnością prowadzenia analizy dogmatycznej w zakresie *hard* oraz *soft law*,

obejmującą analizę regulacji prawnych oraz rekomendacji w zakresie zgodności. Jednocześnie na uwagę zasługuje nowatorski charakter opracowania.

Biorąc pod uwagę zarówno ocenę strony formalnej pracy, jak i sposób realizacji postawionego we wstępie pracy zadania badawczego, a także oryginalny i nowatorski charakter przedstawionych ustaleń, należy stwierdzić, że przygotowana pod kierunkiem p. dr hab. Marioli Lemonniere prof. UWM rozprawa doktorska pana magistra Piotra Pałki pt. „*Compliance* w sektorze polskiej spółdzielczości finansowej”, Olsztyn, 2020, maszynopis 280 stron stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, odpowiadając warunkom określonym w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 poz. 1789) w związku z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. przepisy wprowadzające ustawę- prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 poz 1669 z zm.), koniecznym do uzyskania stopnia doktora nauk prawnych w dyscyplinie prawo.

Tym samym wnoszę o dopuszczenie pana magistra Piotra Pałki do kolejnych etapów przewodu doktorskiego.

Piaseczno, dnia 13 grudnia 2020 r.

Maciej Golecki